

פרק יא במגילת אסתר – פרק א בנחמיה?

1105

ישעיהו פרק ט

(ה) כי ילד ילד לנו בן נתן לנו ותהי המשקה על שקמו ויקרא שמו פלא יועץ אל גבור אביעד שר שלום:
(ו) <למרכה> למרבה המשקה ולשלום אין קץ על פסא דוד ועל ממלכתו להכין אתה ולסעדה במשפט ובצדקה מעתה ועד עולם קנאת ה' צבאות תעשה זאת:

בבלי סנהדרין צד ע"א:

אמר רבי תנחום, דרש בר קפרא בציפורי: מפני מה כל מ"ם שבאמצע תיבה פתוח, וזה סתום?
ביקש הקדוש ברוך הוא לעשות חזקיהו משיח, וסנחריב גוג ומגוג.
אמרה מדת הדין לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם! ומה דוד מלך ישראל שאמר כמה שירות ותשבחות לפניך - לא עשיתו משיח, חזקיהו שעשית לו כל הנסים הללו ולא אמר שירה לפניך - תעשהו משיח? לכך נסתתם.

עזרא פרק א

(א) ובשנת אחת לכורש מלך פרס לקלות דבר ה' מפני ירמיה העיר ה' את רוח פרש מלך פרס ויעבר קול בכל מלכותו וגם במקתב לאמר:
(ב) פה אמר פרש מלך פרס כל ממלכות הארץ נתן לי ה' אלהי השמים והוא פקד עלי לבנות לו בית בירושלם אשר ביהודה:
(ג) מי בכם מפל עמו יהי אלהיו עמו ועל לירושלם אשר ביהודה ויבן את בית ה' אלהי ישראל הוא האלהים אשר בירושלם:

זכריה פרק ב

(ה) ואשא עיני וארא והנה איש ובגדו חבל מדה:
(ו) ואמר אנה אתה הלך ויאמר אלי למד את ירושלם לראות פמה רחבה וכמה ארצה:
(ז) והנה המלאך הילך בי יצא ומלאך אחר יצא לקראתו:
(ח) ויאמר אלו רץ דבר אל הנער הלז לאמר פרזות תשב ירושלם מרב אדם ובהמה בתוכה:
(ט) ואני אהיה לה נאם ה' חומת אש סביב ולקבוד אהיה בתוכה:
...
(יד) רני ושמחי בת ציון כי הנני בא ושכנתי בתוכך נאם ה':
(טו) ונלוו גוים רבים אל ה' ביום ההוא והיו לי לעם ושכנתי בתוכך וידעת כי ה' צבאות שלחני אליך:

בבלי מגילה טו ע"א

"וכל זה איננו שוה ליי", אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא: בשעה שראה המן את מרדכי יושב בשער המלך אמר כל זה איננו שוה לי כדבר חסדא. דאמר רב חסדא: זה בא בפרובולי וזה בא בפרובובטי. אמר רב פפא: וקרו ליה עבדא דמזרבן בטלמי [=עבד שנמכר בככרות לחם].
רש"י: וזה בא בפרובולי - מרדכי בא אליו בטענת עושר, המן בא בטענת עוני, שמכר המן את עצמו למרדכי קודם לכן ימים רבים בככרי לחם.

נוסח הגמרא מכתב יד של הספריה הבריטית:

פעם אחת נתן להם המלך ממון ושיגרו ראשי גייסות לכבוש את המדינה נטל המן תציו של ממון ואכלו ולא נשתייר הימנו כלום וכשבא להוציא על בעלי המלחמה לא היה בידו כלום בא אצל מרדכי שכל הממון שלם בידו כשם שנתנו לו המלך אמר לו המן למרדכי הלוני מן ממון זה שיש בידך אמר לו איני מלווך אלא אם כן תמכור לי נפשך לעבד קיבל על נפשו והלווהו כתב ליה הכי בשטרא המן עבדא דמרדכי זבין נפשיה למרדכי בטולמא דנהמא והינו דקאמי' ליה מרדכי להמן עבדא דקני ניכסי עבדא דמן ניכסי דמן

מכללת הרצוג-גוש עציון
ימי עיון בתנ"ך
קיץ תש"ע

עזרא פרק ד :

- (ד) וַיְהִי עִם הָאָרֶץ מְרִפִּים יְדֵי עַם יְהוּדָה <וּמִכְּלָהִים> וּמִכְּהָלִים אוֹתָם לְבָנוֹת :
(ה) וְסֻקְרִים עֲלֵיהֶם יוֹעֲצִים לְהַפֵּר עֲצָתָם כֹּל יְמֵי כוֹרֵשׁ מֶלֶךְ פָּרַס וְצַד מַלְכוּת דָּרְיֹוֹשׁ מֶלֶךְ פָּרַס :
(ו) וּבְמַלְכוּת אֲחֵשְׁוֹרוּשׁ בְּתַחֲלַת מַלְכוּתוֹ כָּתְבוּ שְׁטָנָה עַל יְשֻׁבֵי יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם

מדרש אסתר רבה (פתיחתא ח) :

רבי חנינא בר אדא פתח (קהלת י')
'דברי פי חכם חן', זה כורש, שנא' (עזרא א') 'כה אמר כורש מלך פרס כל ממלכות הארץ נתן לי ה' אלהי השמים והוא פקד עלי לבנות לו בית בירושלם אשר ביהודה (קהלת י')
'ושפתות כסיל תבלענו', שאמר הוא האלהים אשר בירושלם (שם /קהלת י')
'תחלת דברי פיהו סכלות', מה הסכלות (עזרא א') מי בכס בכל עמו יהי אלהיו עמו (קהלת י')
'ואחרית פיהו הוללות רעה', די גזר ואמר די עבר פרת עבר ודי לא עבר לא יעבור,
דבר אחר: 'תחלת דברי' וגו' זה אחשורוש, שנאמר ובמלכות אחשורוש בתחלת מלכותו כתבו שטנה וגו'
'ואחרית פיהו' וגו' שעלה וביטל מלאכת בית המקדש, כיון שראו הכל כן התחילו צווחין ווי ויהי בימי אחשורוש.

נחמיה ב :

(יא) וְאָבּוּא אֶל יְרוּשָׁלַם וְאָהִי שָׁם יָמִים שְׁלֹשָׁה :
(יב) וְאָקִים לִילָה אֲנִי וְאֲנָשִׁים מְעַט עַמִּי וְלֹא הַגִּדְתִּי לְאָדָם מִה אֶלְהִי נִתֵּן אֵל לִפִּי לַעֲשׂוֹת לִירוּשָׁלַם וּבְהִמָּה אֵין עַמִּי פִי אִם הִבְהִמָּה אֲשֶׁר אֲנִי רֹכֵב בָּהּ :
(יג) וְאֲצַאָה בְּשַׁעַר הַנְּיָא לִילָה וְאֶל פְּנֵי עֵין הַמִּנְיִן וְאֶל שַׁעַר הָאֲשַׁפֵּת וְאָהִי שַׁבֵּר בְּחֹמַת יְרוּשָׁלַם אֲשֶׁר הֵם פְּרוּצִים וּשְׁעָרֶיהָ אֶקְלוּ בְּאֵשׁ :

רבינו בחיי (בראשית מז):

אמר ישעיה ע"ה (ישעיה ט) לסרבה המשרה ולשלום אין קץ ובאה המ"ם סתומה שלא כמשפט, כי משפט המ"ם שבאמצע תיבה להיות פתוחה וזו סתומה לרמוז כי המעלה והמשרה של ישראל הלא היא סתומה בזמן הגלות. ומצינו בעזרא מ"ם פתוחה בסוף תיבה וזה ג"כ שלא כמשפט והוא שכתוב (נחמיה ב) בחומות ירושלים אשר המ פרוצים ושעריה אכלו באש.

ואמרו במדרש שבא הרמז כאשר יסתמו חומות ירושלים שהם עתה פתוחים ופרוצים בזמן הגלות, אז תפתח המשרה שהיא סתומה.

מגילת תענית ט"ז באדר:

בשתת עשר ביה שריו למבני שורא דירושלם דילא למספד. (בששה עשר התירו לבנות את חומת ירושלים).

סכוליון למגילת תענית יג אדר (יום ניקנור):

בתלת עשר ביה יום ניקנור. אמרו ניקנור פולמרכוס של מלכי יון היה עובר לאלכסנדריאה בכל יום ויום והיה מניף ידו כנגד ירושלם וכנגד בית המקדש ומחרף ומגדף ומנאץ ואומר מתי תפל בידי ואהרסנה וכשתקפה יד בית חשמונאי ירדו לתוך חילותיו והיו הורגין עד שהגיעו לקרובין שלו. אמרו פה שדבר בגאווה ויד שהניפה כנגד יהודה וירושלם ועל בית המקדש נקמה זו תעשה בהם יום שעשו כן עשו אותו יום טוב.

סכוליון למגילת תענית ששה עשר באדר:

ששמחה לפני המקום בבנין ירושלם שנאמר בונה ירושלם ה' נדחי ישראל יכנס. כה אמר ה' שבתי אל ציון ושכנתי בתוכך ירושלם ונקראה ירושלם עיר האמת והר' ה' צבאות הר' הקדש. ואומר שבתי לירושלם ברחמים כיתי יבנה בה נאם ה' צבאות